

1. สาระสำคัญ

ข้อบทเรื่องการแข่งขัน (competition) ถูกบรรจุภายใต้ความตกลง FTA ยุคใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและรักษาภาวะการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม ผ่านกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับมาตรการคุ้มครองการแข่งขันที่เป็นสากล ทั้งนี้ จะระบุถึงกระทำที่ขัดต่อการแข่งขันทางการค้า เช่น การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ การควบรวมกิจการที่มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การตกลงร่วมกันผูกขาด ลด และจำกัดการแข่งขัน เป็นต้น รวมถึงการมีองค์การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าที่มีความเป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยและตัดสินใจ นอกจากนี้ ประเด็นการแข่งขันมักรวมถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในด้าน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสนับสนุนทางเทคนิค โดยในความตกลงบางฉบับ เช่น RCEP จะระบุถึงเรื่องการรักษาความลับระหว่างประเทศภาคีด้วย

ปัจจุบัน ตัวอย่างความตกลง FTA ที่มีพันธกรณีด้านการแข่งขัน เช่น ความตกลง CPTPP, United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA), EU – Vietnam FTA (EVFTA), และ EU – Singapore FTA มีหลักการสำคัญ คือ ประเทศภาคีตระหนักถึงความสำคัญของการแข่งขันทางการค้าที่ไม่ถูกบิดเบือน และการกีดกันการแข่งขันทางการค้าโดยผู้ประกอบการและการแทรกแซงของรัฐมีแนวโน้มจะบิดเบือนกลไกตลาด ภาคีจึงต้องมีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่บังคับใช้กับทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจ ครอบคลุมความตกลงของเครือวิสาหกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผูกขาด ลด และจำกัดการแข่งขันทั้งแนวนราบและแนวตั้ง การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ และการรวมธุรกิจที่กระทบต่อการแข่งขันทางการค้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการก่อกองผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด¹

นอกจากนี้ FTA บางฉบับ เช่น EU – Singapore และ EU-Mercosur มีการระบุถึงประเด็นการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจไว้ แต่ไม่ได้ห้ามการมีอยู่ของรัฐวิสาหกิจหรือกิจการที่ได้รับสิทธิพิเศษ แต่ต้องไม่ใช่สถานะเหล่านั้น แข่งขันกับเอกชน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ให้ใช้สิทธิพิเศษเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

การปฏิบัติตามข้อบทการแข่งขันใน FTA จะมีพื้นฐานตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจการค้าในประเทศอย่างมาก ทั้งในด้านการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นในตลาด รวมทั้งผู้บริโภคที่จะได้ประโยชน์จากการแข่งขันเนื่องจากสามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลาย มีคุณภาพ และราคาถูกลง

2. สถานะปัจจุบัน

ปัจจุบัน ไทยมีพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งปรับปรุงแก้ไขมาจากพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542² โดยมีเนื้อหาครอบคลุมการห้ามผู้ประกอบการกระทำการในลักษณะ เช่น การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (abuse of dominant position) การตกลงร่วมกันผูกขาด ลด และจำกัดการแข่งขัน (cartel) การรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาด (merger & acquisition : M&A) การปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม (unfair trade practice) และการตกลงกับต่างประเทศที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งพระราชบัญญัติ

¹ ยกตัวอย่างข้อบทการแข่งขันใน FTA ของสหภาพยุโรป มีหลักการสำคัญได้แก่การกำกับดูแลการค้าให้เป็นไปโดยเสรีและเป็นธรรม การมีหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าที่ปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ และการมีความร่วมมือ แลกเปลี่ยนข้อมูล แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกัน

² การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมีสาเหตุจากปัญหาสำคัญ 4 ประการ คือ (1) ขอบเขตความครอบคลุมที่ไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจ (2) การประกอบธุรกิจโดยมีรายได้จากการถือหุ้นในบริษัทอื่น (Holding Company) หรือการถือหุ้นไขว้ (Cross Shareholding) ไม่ถือว่าเป็นบริษัทกลุ่มนั้นเป็น Single Entity ทำให้การคำนวณอำนาจเหนือตลาดไม่สะท้อนความเป็นจริง (3) ปัญหาประสิทธิภาพการดำเนินงานเนื่องจากมีกระบวนการที่ล่าช้าและซับซ้อนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และ (4) ประเด็นความเป็นอิสระ/ที่มาของกรรมการการแข่งขันทางการค้า

ฉบับปัจจุบันได้ครอบคลุมเนื้อหาตามความตกลง FTAs ซึ่งมีการตกลงกันภายใต้ FTA ของประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นคู่ค้าสำคัญของไทย เช่น สหภาพยุโรป ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน และสหรัฐฯ

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ยังได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (สขค.) ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าไทย โดยมีคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (กขค.) ที่มาจากการสรรหา เป็นอิสระ และมีเอกภาพในการปฏิบัติหน้าที่ มีความคล่องตัวทั้งในด้านการบริหารงานงบประมาณ และบุคลากรของตนเอง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับปัจจุบันยังได้กำหนดข้อยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายต่อรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ ผลประโยชน์ส่วนรวม หรือจัดให้มีสาธารณูปโภคด้วยแล้ว

จึงอาจสรุปได้ว่า ไทยมีความพร้อมในเชิงเนื้อหากฎระเบียบภายในประเทศที่จะเจรจา FTAs กับประเทศคู่ค้าในประเด็นข้อบทการแข่งขัน

ปัจจุบัน ไทยมีข้อบทเรื่องการแข่งขันทางการค้าใน FTA จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ TAFTA³ TNZCEP⁴ JTEPA⁵ AJCEP⁶ AANZFTA⁷ และ RCEP⁸ และอยู่ระหว่างการเจรจาเรื่องนี้อยู่ภายใต้การเจรจา FTA ไทย-EFTA และ อาเซียน-แคนาดา

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากมาตรฐานของความตกลง FTA ในยุคใหม่ เช่น CPTPP RCEP และความตกลง FTA ที่ EU และ EFTA เจรจากับประเทศต่าง ๆ เช่น เวียดนามและสิงคโปร์ เชื่อว่า การจัดทำความตกลง FTA ของไทยในอนาคต โดยเฉพาะกับคู่ค้าสำคัญ จะต้องมีความเข้มข้นในการเจรจาประเด็นการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น หากไทยจะขยายการค้าและการลงทุนผ่านการเข้าร่วมหรือจัดทำความตกลง FTA หน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการแข่งขันจะต้องเร่งสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับการค้าในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การแข่งขันบนระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้วย

โดยสรุป สิ่งสำคัญที่ไทยจะต้องดำเนินการตามข้อบทนโยบายการแข่งขันทางการค้าภายใต้ความตกลง FTA เช่น การส่งเสริมให้มีนโยบายการแข่งขันที่ป้องกันการผูกขาด เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้ผู้บริโภค และ SMEs การส่งเสริมการพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และมีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและไม่บิดเบือนการค้า ภายใต้เงื่อนไขการรักษาสิทธิของไทยในการดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะ

สำนักยุโรป
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
สิงหาคม 2565

³ Thailand-Australia Free Trade Agreement

⁴ Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership

⁵ Japan-Thailand Economic Partnership Agreement

⁶ Agreement on Comprehensive Economic Partnership among Member States of the Association of Southeast Asian Nations and Japan

⁷ Agreement Establishing the ASEAN-Australia New Zealand Free Trade Area

⁸ Regional Comprehensive Economic Partnership